

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjysk Månedsskrift

6 • 2016

Sønderjysk Månedsskrift

Udgivet af Historisk
Samfund for Sønder-
jylland i samarbejde
med Museum
Sønderjylland
og Kulturfokus

Pris for medlemskab
295 kr. årligt inkl. moms
og forsendelse.

Kontakt

Tlf. 74 62 46 83
hssdj@hssdj.dk
www.hssdj.dk

Redaktion

Kim Furdal (ansv.)
Museum Sønderjylland
ISL-Lokalhistorie

www.museum-
sonderjylland.dk

Tlf. 74 62 58 60
kifu@museum-
sonderjylland.dk

Lennart Madsen
Museum Sønderjylland
- Arkæologi Haderslev

Elsemarie Dam-Jensen
Museum Sønderjylland
- Kulturhistorie Tønder

© Sønderjysk Månedsskrift og forfatterne

Sønderjysk
KULTUR-
fællesskab

Layout

Tekst & Design
Haderslev

Tryk

Mohrdræck Tryk A/S
Aabenraa

I dette nummer

Læge i Flensborg og Gråsten 203

Marie Storm-Hollensen (1884-1942) fra Broagerland havde et brændende ønske om at komme ind i den ellers mandsdominerede verden. Hans Wolf tegner et portræt af mønsterbryderen fra et dansksindet bondehjem.

To minutter til Mellemøsten 210

Globaliseringen har bragt Sønderjylland tættere på resten af verden. Ole Aalling fortæller om sin tid som medarbejder på Sommersted Asylcenter 2014-2015. Artiklen er tidligere bragt i årsskriftet for Jegerup Sogn 2015. Redaktionen takker forfatteren og årsskriftets redaktion for at måtte bringe artiklen i Sønderjysk Månedsskrift.

Guldalderens ansigter - portrætmaleren

C.A. Jensen 215

C.A. Jensen (1792-1870) var en af guldalderens store og lovende portrætmalere. Museumsinspektør Morten la Cour, Museum Sønderjylland, har set på portrætmaleren, hvis karriere kritikkerne og ikke mindst N.L. Høyen satte en effektiv stopper for i 1830'erne.

The Go-Between - de lokalhistoriske

årsskrifter 2015 218

Hvad er spørgsmålet bag erindringerne i de lokalhistoriske årsskrifter? En forståelse af erindringerens funktion og betydning er afgørende for forståelsen af de lokalhistoriske årbøger. Lokalhistorisk konsulent Kim Furdal har set på de lokalhistoriske årbøger.

Grænselandskronik 225

Mindretal som verdenskulturarv og køer ved grænsekontrollen er et par af emnerne i Jørn Buchs grænselandskronik for april kvartal.

Bognyt 234

Det sker - i Museum Sønderjylland 236

Bagsiden om forsiden 240

På nuværende tidspunkt er der ca. 2.500 asylansøgere indkvarteret i Sønderjylland. Kommunikationsprojektleder ved AsylSyd Barbara Krarup Hansen giver et overblik over asylsituationen i Sønderjylland netop nu.

Forsidebilledet: Sønderjylland har siden august/september 2015 modtaget asylansøgere fra krigsområder som Syrien, Irak og Afghanistan.

Læge i Flensborg og Gråsten

- Marie Storm-Hollensen, en dansksindet mønsterbryder

Af Hans Wolf

Marie Storm-Hollensen, f. Hollensen (1884-1942), var noget så usædvanligt for sin tid, en gårdmandsdatter, som blev læge. Hans Wolf tegner et portræt af mønsterbryderen fra et dansksindet bondehjem på Broagerland.

MARIE BLEV FØDT den 20. marts 1884 i Mølmark på Broagerland som datter af gårdejerparret Mathias Hollensen (1849-1914) og Cathrine Sofie f. Mathiesen (1851-1931). Fødegården og et teglværk ved Iller Strand havde været i Hollensenslægtens eje siden begyndelsen af 1800-tallet. Ved et mageskifte i 1880 var farfaderen, Mathias (1849-1914), blevet ejer af gården, medens dennes bror, Andreas Hollensen (1842-1892), var blevet ejer af teglværket, det senere Cathrinesminde Teglværk. Marie blev født i et dansksindet hjem og levede i et miljø, hvor danskheden prægede disse mennesker ligesom flertallet i Nordslesvig, der siden 1867 havde været en del af Preussen. Familierelationerne er detaljeret beskrevet i bogen 'Teglværksejer Hollensen-Brevveksling fra Østfronten 1915-18 og dagbøger 1930-43'.¹⁾

Som bondedatter har forældrene sikkert ønsket, at Marie skulle giftes med en storbonde på Broagerland. Imidlertid skulle Marie efter sigende lige siden barndommen have haft et ønske om at blive læge.²⁾

Marie kom i preussisk kommuneskole i Broager, hvor undervisnings sproget siden 1880 udelukkende hav-

de været tysk. Marie og hendes jævnaldrende blev således velbevandrede i det tyske sprog. I de dansksindede hjem i Nordslesvig blev der imidlertid talt dansk med et tydeligt sønderjysk islæt. Efter syv års skolegang i Broager blev hun elev på Hjels efterskole. Det var næsten reglen, at de velhavende dansksindede bønder i Nordslesvig sendte deres børn på efterskoler i Danmark. Økonomisk støtte kunne de ubemidlede dansksindede børn få gennem Sprogforeningen.

Herefter kom Marie lige som mange andre døtre af dansksindede gårdejere i Nordslesvig på husholdningsskole i Danmark. Hun "besøgte" Sorø Husholdningsskole, som hun selv skrev i 1925 i 'Den danske Lægestand'.³⁾ Interessant er det, at det at gå i skole på tysk hedder "eine Schule besuchen". Hun kunne i 1925 ikke helt aflægge vendinger fra det tyske sprog. Opholdet på danske efterskoler og højskoler betød, at mange unge mennesker i Nordslesvig især fra velhavende hjem blev gode til at tale og skrive dansk.

Hendes livsløb indtil da synes at forberede hende til at blive gårdmandskone i Nordslesvig, men Marie ville det anderledes. Efter opholdet på husholdningsskolen fortsatte Marie med at videreudanne sig først på Askov Højskoles udvidede lærerkursus og herefter på statens lærerkursus i København. Det er usikkert, hvornår Marie besluttede sig til at blive læge, måske allerede i barndommen, men

det står fast, at efter afslutningen af hendes ophold på statens lærerkursus begyndte hun den lange vej mod sit mål at blive læge.

Marie var indstillet på at blive praktiserende læge i Nordslesvig. Da hun startede sin uddannelse i 1905 var der ingen udsigt til, at Nordslesvig nogensinde skulle blive dansk. Da en dansk lægeeksamen ikke havde gyldighed i Tyskland, måtte hun studere i Tyskland. Det var ikke så ligetil. Først skulle hun have en tysk studentereksamen. I 1905 var det imidlertid ikke muligt for kvinder at få en studentereksamen i alle provinser i Tyskland. Marie indskrev sig på Sophien-Realgymnasium i Berlin, hvor muligheden forelå, og her tog hun studentereksamen i 1907.

Anderledes var det i Danmark. Her

havde kvinder ret til at tage en adgangsgivende studentereksamen til Københavns Universitet. Marie kunne i princippet have taget en dansk studentereksamen⁴⁾, men den ville på dette tidspunkt ikke have givet hende ret til at studere medicin i Tyskland.⁵⁾

Kvinder med en studentereksamen havde i 1907 begrænsede muligheder for at uddanne sig til læge i Tyskland. Den første kvindelige læge i Tyskland, Emilie Lehmann (1841-1916), havde taget sin lægeuddannelse i Zürich i 1876. Det var først i 1901, at universitetet i Heidelberg, som det første sted i Tyskland, åbnede op for, at kvinder kunne uddanne sig som læger. Først i 1909 blev det muligt for kvinder at studere medicin på alle universiteter i Det tyske Kejserrige.⁶⁾

Denne adgang for kvinder til det medicinske studium var der åbnet op for ved Københavns Universitet i 1875. Ligesom Marie havde Nielsine Nielsen (1850-1916), den første kvindelige læge i Danmark, et kvart århundrede før Marie i 1873 fået den tanke, at hun ville være læge.⁷⁾ Det er interessant, at begge kom fra ikke-akademiske hjem ligesom Anna Clausen, der blev født i 1882 som datter af kådner Claus Clausen i Klingbjerg på Als, og som blev praktiserende læge i Sønderborg.⁸⁾

I princippet kunne Marie have studeret ved Københavns Universitet, men som der står i mindeordene om hende i Flensborg Avis efter hendes død: “[...] hun ønskede tysk Uddannelse for senere at kunne virke i sin Hjemstavn”.⁹⁾

Marie fra tiden på universitetet i Heidelberg.

Foto: Marie Störni.

Maler ukendt. Tilhører Museum Sønderjylland - Cathrinesminde Teglværk.

Maries barndomshjem i Mølmark på Broagerland.

Marie startede i 1907 på det medicinske studium i Heidelberg. Hun studerede, som det dengang var reglen i Tyskland, ved flere universiteter, München og Freiburg, indtil hun efter sommersemesteret 1909 i Würzburg bestod 'Die ärztliche Prüfung', som svarer til dansk første del af den lægevidenskabelige embedseksamen. I Heidelberg afsluttede hun den 4. maj 1912 det medicinske studium.

Allerede den 15. maj 1912 forsvarede hun i Heidelberg sin doktordisputats, der handlede om betydningen af en hudprøve, Pirquets reaktion, til at diagnosticere tuberkulose hos patienter med kirurgisk tuberkulose, dvs. tuberkulose i andre organer end lungerne f.eks. i knogler. Denne hudprøve, som de fleste læger kender, hedder i dag en Manteaux prøve. I Tyskland afsluttedes det medicinske studium den-

gang ligesom i dag med en doktordisputats, der af omfang snarere kan sidestilles med en dansk specialeafhandling.

Efter sin lægeeksamen blev Marie 'Medizinalpraktikant' ved gynækologisk-obstetrisk afdeling ved Eppendorfer Krankenhaus i Hamborg fra juni til oktober 1912. Fra november 1912 til januar 1913 var hun ansat ved børnehospitalet og Waisenhuset og herefter ved kirurgisk afdeling på Eppendorfer Krankenhaus indtil maj 1913. I juli 1913 åbnede Marie en almen praksis i Große Straße 30, 1. sal, i Flensborg.¹⁰⁾

Under sine afsluttende medicinske studier i Heidelberg mødte Marie sin tilkommende mand, Hans Frederik Peter Storm (1886-1945), der på dette tidspunkt også studerede medicin i Heidelberg. Den 1. januar 1919 blev han praktiserende læge i Flensborg

sammen med Marie. Hans' livsforløb fra dreng i Königsberg til praktiserende læge sammen med Marie er tidligere beskrevet.¹¹⁾ Hans omfattende lyriske forfattervirksomhed har forfatteren H.E. Sørensen for nylig detaljeret redegjort for.¹²⁾

Fra 1913, da Marie var flyttet til Flensborg, og gennem hele Første Verdenskrig var hun ofte sammen med Hans på besøg på Broagerland, dels hos forældrene på Mølmark dels på Cathrinesminde Teglværk. Det er overvejende fra hendes besøg på Cathrinesminde, at der foreligger skriftlige vidnesbyrd om Marie i denne periode af hendes liv gennem den omfattende korrespondance mellem hendes fætter, teglværksejer Christian Hollensen, på Østfronten og hans husbestyrerinde og senere hustru Ingeborg Andresen.¹³⁾

Marie havde et nært venskabeligt forhold til Ingeborg og nød på Cathrinesminde selskabet med sine fætter, Jørgen, der som krigsinvalid op-

holdt sig på Cathrinesminde efter 1916, Holger, der var herreekviperingshandler i Sønderborg, og Jens, der var guldsmed i Gråsten. Selv under krigen var der muntre dage på Cathrinesminde. Ingeborg var en gæstfri og strålende værtinde, som nød at have besøg af Marie. Hun muntrede sig med fætrene og deres kærester bl.a. med sejlads på sejlskibet 'Maagen' på Flensborg Fjord.

I 1918 blev Hans uventet indkaldt til fronttjeneste, så Marie og Hans blev gift den 27. april i Flensborg. På vielse dagen var Hans tjenestegørende i Lockstedt Lager i Holsten, hvor soldater fra Slesvig som regel blev indkaldt til genoptræning før afsendelse til fronten. Af Heiratsurkunde ses, at Marie af den kongelige regeringspræsident i Slesvig fik tilladelse til at bruge navnet Marie Storm-Hollensen, et navn, hun siden anvendte.

Efter Genforeningen flyttede Marie og Hans til Gråsten, hvor de åbnede en klinik i Nygade 8. Her skabte de en stor praksis og et dansksindet, kulturelt engageret hjem.

Flytningen fra Flensborg til Gråsten, efter Flensborg i 1920 var blevet tysk og Gråsten dansk, var ikke ligetil. Der var mange formaliteter, der skulle bringes i orden. De skulle bl.a. have dansk lægeautorisation. I Justitsministeriets arkiv over ansøgere fra Sønderjylland om dansk jus practicandi står der, at Hans var blevet fordrevet fra Flensborg ved tysk chikane.¹⁴⁾ Tilsyneladende gjaldt denne chikane også Marie, idet Flensborg Avis under over-

Foto: Græthe Nordemann Jensen.

Marie og Hans på besøg på Cathrinesminde.

Foto: Græthe Nordemann Jensen.

Marie sammen med bl.a. fætrene på Flensborg Fjord. I baggrunden ses Cathrines-minde Teglværk.

skriften "Tyske Chicanerier i Flensborg" skriver:

"[...] Baade han og hans Hustru har paa Grund af deres Danskhed maattet lide meget ondt af Preusseriet, og nu efter Afstemningen søger Tyskerne at boykotte og ødelægge deres Praksis paa Grund af deres danske Sindelag, hvilket lykkedes dem saa godt, at det unge Ægtepar nu forlægger deres Virksomhed til et andet Sted i Sønderjylland. 'Flensburger Tageblatt' har til yderligere Ophidselse af Stemningen blandt de tyske Flensborgere bragt usandfærdige Rygter til Torvs om Stemmekøb fra Marie Storm-Hollensens Side, og det tog ikke mindre end otte Dage at faa Bladet til at optage Fruens berettiget skarpe Svar. Fru Dr. Storm-Hollensens vil blive savnet meget af de Danske i Flensborg og da ikke mindst af de Fattige, hvem hun har været en god og forstaaende Ven".

Om denne episode, den såkaldte 'Margarinekrig', er der detaljeret berettet andetsteds.¹⁵⁾

Marie og Hans var underkastet en

særlov, hvorefter tysk uddannede læger, der var bosatte inden for de sønderjyske landsdele eller hjemmehørende der inden 1. januar 1918, og som havde bestået tysk eksamen inden 1. januar 1923, af Sundhedsstyrelsen kunne få tilladelse til at udøve lægevirksomhed i Danmark.¹⁶⁾ Marie og Hans opfyldte ikke umiddelbart lovens krav, men fik dispensation, da de begge var stærkt knyttet til Danmark og blev anbefalet af amtet og amtslægen.¹⁷⁾

I Årsskiftet for 1991 fra Historisk Forening for Graasten By og Egn står der i en artikel om lægerne i Gråsten følgende:

"Hun [Marie] fik hurtigt en stor praksis med patienter fra begge nationale lejre, vel nok især kvinder og børn. Hendes patienter havde stor tillid til hende, og hun var meget afholdt. Trods travlhed nåede hun at være med til at oprette børnehaven i Ringgade, være medlem af skolekommissionen, i bestyrelsen for Røde Kors og tilsynsførende på skolehjemmet i Rønshoved".¹⁸⁾

Marie og
Hans i
Gråsten.

Marie blev en afholdt læge. Hun blev kronprins Frederik og kronprinsesse Ingrid's læge, når de siden 1935 om sommeren opholdt sig på Gråsten Slot. Under Anden Verdenskrig undlod kronprinseparret imidlertid af politiske grunde at tage ophold på Gråsten Slot.

I mindeordene i Sprogforeningens Almanak for 1943 nævnes, at Marie i Gråsten sammen med kronprinsesse Ingrid forestod uddelingen af tøj til trængende børn, og at hun efter den nuværende dronning Margrethes fødsel i 1940 stillede sig i spidsen for indsamlingen til dåbsgaven fra sønderjyske børn.¹⁹⁾

Maries ry som menneske og læge blev fremhævet i mindeordene efter hendes død. Hun lå syg af lungebetændelse den 17. februar 1942 og døde den 20. februar. I Flensborg Avis den 23. februar 1942 kan man læse: "[...] bukket under for en kortvarig haard Sygdom. Efter en Tur i Sne og Kulde til en syg i Omegnen havde hun straks uden at tage hensyn til eget Hel-

bred, givet sig i Lag med mange ventende Patienter, og Følgen blev en alvorlig Lungebetændelse, som hun ikke stod igennem". Den efterfølgende begravelse var "Et smukt Farvel", som der står i overskriften i avisen. I hjemmet var kisten svøbt i dannebrog. "I det Væld af Blomster og Kranser, der omgav den, saas en pragtfuld Krans med rød-hvide Baand fra Kronprinseparret"²⁰⁾

Flensborg Avis skrev den 23. februar følgende mindeord om Marie:

"[...] hendes Liv betød et talende Udsnit af sønderjysk Grænselandskæbne i det sidste halve Aarhundrede. Hun var udgaaet af et af de bedste danske Hjem paa Broagerland, hvor der levedes et stilfærdigt dansk Liv, der søgte Berigelse af vort Folks dybe Kilder og stod i levende Forbindelse med betydende Landsmænd syd og nord for den daværende Grænse [...]".

Marie blev i mange år ikke glemt i Flensborg. Den 21. marts 1970 blev hun mindet i et causeri af Jacob Kro-

nika på Duborg-Skolen i Flensborg, et causeri som blev udsendt i Danmarks Radio den 4. april 1970 kl. 21 og nævnt under overskriften:

Dr. med. et 'chauffør': Et kapitel for sig er Marie Hollensen, der var dansk og kørte bil i de tider, hvor bilen opfattedes som en helvedesmaskine, som kun ekstravagante personer turde bevæge sig hen ad brostenene med. Flensborgdrenge omtaler hende som "dr. med. og chauffør". [...] Hun blev gift med Hans Storm, og blev til Marie Storm-Hollensen. Mange radiolyttere har takket vor fortæller, fordi han nævnte den automobilkørende læge.

Marie Storm-Hollensen udlevede således sin drøm om at være praktiserende læge i Nordslesvig først i Flensborg og senere i Gråsten, en virksomhed, som imidlertid blev afbrudt af hendes alt for tidlige død. ■

Litteratur og kilder

Den danske Lægestand 1915-1925. København 1925.

Flensborg Avis 23. februar 1942.

Hansen, Hans Schultz (udg.): Bondeliv på Broagerland. Gårdejer Andreas Andresens erindringer fra Skelde. I: *Sønderjyske Årbøger 1990*, side 101.

Hansen, N.: Fru Dr. Med. Marie Storm-Hollensen. Nekrolog. I: *Sprogforeningens Almanak*. 1943, side 111.

Jacobsen, L.: *Kvindelige Akademikere 1875-1925*. København 1925.

Justitsministeriets jr. nr. 2735/1920 og jr. nr. 3523/1920.

Lov nr. 273 af 28.6. 1920.

Mazón, P. M.: *Gender and the Modern Research University*. Stanford 2003.

Nielsen, N.: *Danmarks første kvindelige Læge. Nielsine Nielsen erindringer. Danske Lægememoirer. Fjerde Samling*. København 1941.

Sørensen, H.E.: Hans Storm. I: *Sønderjysk Månedsskrift 2016*, side 131.

Wolf, H.: *Teglværksejer Hollensen - Brevveksling fra Østfronten 1915-1918 og dagbøger 1930-43*. Årsskrift XXVII 2014. Museum Sønderjylland - Cathrinesminde Teglværk.

Wolf, H.: Marie Storm-Hollensen og Hans Storm. Læger i krydsfeltet mellem tysk og dansk omkring Genforeningen 1920. I: *Medicinhistorisk Årbog 1915*, side 109. *Årsskriftet for Historisk Forening for Graasten By og Egn*. 1991.

Noter

- 1) Wolf, H. (2014).
- 2) *Flensborg Avis*, 23.2.1942.
- 3) *Den danske Lægestand 1915-1925*.
- 4) Ree, I. I: Jacobsen (1925), side 133.
- 5) Mazon, P. M. (2003), side 138.
- 6) *Ibid*, side 137.
- 7) Nielsen, N. (1941), side 36.
- 8) *Den danske Lægestand 1915-1925*.
- 9) *Flensborg Avis*, 23.2.1942.
- 10) *Den danske Lægestand 1915-1925*.
- 11) Wolf, H. (2016).
- 12) Sørensen, N. (2016).
- 13) Ingeborg Andresen var datter af den navnkundige Andreas Andresen (1842-1914), gårdejer på Skeldemark, som havde været aktiv i de dansksindede nordslesvigske foreninger, Sprogforeningen, Vælgerforeningen og Skoleforeningen, og medstifter af Frimenighedskirken på Sundved. Hansen, H.S. (1990).
- 14) Rigsarkivet. Justitsministeriets jr. nr. 2735/ 1920.
- 15) Wolf, H. (2016).
- 16) Lov nr. 273 af 28.6.1920.
- 17) Rigsarkivet, Justitsministeriets jr. nr. 3523/1920.
- 18) *Årsskriftet for Historisk Forening for Graasten By og Egn* (1991), side 45.
- 19) Hansen, N. (1943).
- 20) *Flensborg Avis*, 23. februar 1942.

To minutter til Mellemøsten

Af Ole Aalling

Verden er kommet tæt på mange lokal-samfund, også i Sønderjylland. Ole Aalling fortæller om sin tid som medarbejder på Sommersted Asylcenter 2014-2015.

Artiklen er tidligere bragt i årsskriftet for Jegerup Sogn 2015. Redaktionen takker forfatteren og årsskriftets redaktion for at måtte bringe artiklen i Sønderjysk Månedsskrift.

I PERIODEN 1. september 2014 til 18. februar 2015 var jeg ansat på Sommersted Asylcenter, den absolut største arbejdsplads i Jegerup Sogn. Centeret ligger i den nordligste udkant og er derfor relevant lokalhistorie.

På et borgermøde 11. august 2014 kunne Udlændingestyrelsen informere om, at den konkursramte efterskole var udpeget til midlertidigt asylcenter. Idet Nykredit ejer bygningerne, var der intet politisk at gøre for borgmesteren udover at byde velkommen til den nye lejer. Der var, som det sig hør og bør i et demokrati, en del kritiske røster, men også folk, der så muligheder på mange planer for et sådant center. Under Balkan-konflikten i 1990'erne havde Røde Kors monopol på driften af asylcentre. Det har åbenbart været en dyr omgang, for efterfølgende har forskellige aktører kunnet byde ind på opgaven, heriblandt Jammerbugt Kommune, der blev aktør for Sommersted Asylcenter, dvs. ansvarlig for driften samt ansættelse af personale.

“Det er da lige dig”, prykkede min

nabo til mig under borgermødet. Jeg var lige som 250 andre mødt op for at høre nærmere. Udadtil fordi jeg er interesseret i andre kulturer. Indadtil fordi mine børn hver dag cykler forbi centeret på Talind 2 - og hvordan ville det nu gå. En kort ansøgning blev sendt af sted, og så var jeg begivenhedskontraktansat til en løn uden overenskomst og kunne gå ind i den gamle efterskoles labyrint af gange, døre og blindgyder. Afgang hjemme fra Kongmaj i Selskær med bare To minutter til Mellemøsten. Naboen mente, at det måtte give godt med kørselsfradrag.

Så står man der i forhallen og er forvirret og skal opbygge et mini-samfund i løbet af kort tid. Rundt omkring én farer lokale håndværkere og forsøger at få liv i de bygninger, der havde stået konkurs-kolde og klamme i to år. Der blev tjent mange penge til lokalsamfundet både i opstartsfasen og løbende. Personalet kom fra Fole, Taps, Skrydstrup, en ugentlig sundhedsplejerske fra Løgumkloster og en sygeplejerske nede fra Aabenraakanten. Lederen var udstationeret fra Nordjylland og blev efterfulgt af en dame fra Kolding. Hun var leder på tre asylcentre, så personalet var ubevogtet, hvilket gav frihed til at præge maksimalt.

De første asylanter flyttede ind den 6. september 2014 i de fire gamle elevgange ved hovedbygningen og tre huse på Store Selskærvej. Der kunne indlogeres 15 mere eller mindre brudte familier samt singler - i alt 181

personer. Centeret var booket i løbet af en uge. Kommunikation foregik på cirkus-engelsk, og efterhånden fik jeg lært en del arabiske ord: f.eks. Il khar-me/opholdstilladelse, mafi barid/ingen post, aljourn/i dag, bukra/i morgen, babukra/ overmorgen. Hvor jeg i TV-avisen egentlig aldrig har brudt mig om arabisk tale - hård og hæs med folk i ophidsede situationer efter bombenedslag - så lyder det flot og melodisk efter en uges tid. For ikke at tale om kurdisk. Det er guf for øre-gange. Det var en overraskelse.

Asylanter har krav på en seng, en kasse med køkkenting, en kasse med dyne og linned samt adgang til centerets to fælleskøkkener. Hver 14. dag får hver voksen asylant udbetalt 756

kroner kontant. Børnefamilier får højere beløb. Maden kunne købes hos købmanden i Sommersted (indtil butikken sprang i luften), hos tanken og bageren, hos grønthandlere, der ligesom Hjemis-manden vidste, hvornår der var pengeudbetalinger. En gang om ugen kørte en bus folk til Haderslev med mulighed for at handle halalkød, gå til optiker eller lignende butikker, som ikke findes i lokalområdet. En pæn del af buslejen var betalt af asylanterne selv via billetkøb samt tøjvarer købt til symbol-ske priser i de frivilliges store succes genbrugsbutikken.

Asylanter kan opnå en tillægsydelse (442 kroner), hvis den lovpligtige danskundervisning følges, og praktisk

Tidligere efterskolelærer spiller fodbold med syriske og danske drenge.

Foto: Privat.

arbejde på centeret udføres: f.eks. støvsugning, tolkning, tømning af skraldespande for millionvis af cigaretskod. Opgaverne var tildelt det enkelte værelse, hvorfor værelser med toilettrens ikke var i høj kurs. Sprogskolen i Haderslev oprettede en satellit med tre lærere, der konsekvent talte dansk til asylanterne. De digitale skoletavler (smartboards) var vigtige værktøjer, når eleverne var alt fra analfabeter til universitetsuddannede. Skolebørn i alderen 6-16 år gik på det der i gamle dage hed Sommersted Skole - en spøjs konstruktion, hvor Jammerbugt Kommune ansatte to lærere fra Haderslev og lejede sig ind på skolens matrikel. De danske skolebørn underviste syrerne i danske cykelregler. De syriske skolebørn underviste danske snothvalpe i håndvaskning efter hvert frikvarter, og ellers kan mine

egne børn fortælle om utallige landskampe i fodbold. Børn i alderen tre til fem år gik sammen med centerets pædagog fra Hoptrup i børnehaven i Jegerup. Det må have været specielt for Jegerup-børnene at møde børn fra Mellemøsten - et andet sprog, andre lege og sange.

Asylanter kan blive syge lige som alle andre. Men spillereglerne er anderledes. Har du tandpine, kan du købe panodil på tanken og i værste tilfælde få tanden trukket ud. Man kan få hjælp i sundhedssystemet, men kun ved uopsættelige sygdomme. Resten må klares med håndkøbsmedicin. For mange var det en overraskelse, hvor lidt penicillin vi bruger i Danmark. Det bruger vi jo egentlig kun til grise, hvilket især muslimerne morede sig over, hvis altså ikke lige de var syge.

Underholdning med sang og dansk.

Foto: Privat.

Ofte måtte asylanten til interview hos myndighederne. For mange var det en skræmmende rejse at skulle tage bus 138 til Vejen eller Vojens togstation og så toget fra perron 1, 2, 3 til en anden togstation for at skifte til nyt tog på perron 4, 5, 6 for så at tage bussen til et mødested hos Udlændingestyrelsen i Birkerød - og hjem igen. Det er en kunst at få det hele forstået, når man ikke taler samme sprog. Det undrer mig, hvor sjældent det gik galt, men dette må skyldes, at danskere er venlige og gerne viser vej med tegn- og kropssprog.

Fritiden gik med fodbold i centrets hal eller på boldbanen. Billard, bordtennis og mellemstilige tv-kanaler på centrets to tv-skærme. Noget af det vigtigste på et center er adgang til internet. To internet-caféer (en til mænd og en til kvinder og børn) blev oprettet med i alt 16 oldgamle skærme.

Dertil et trådløst netværk til de mange med mobiltelefoner. På den måde kunne kontakten holdes ved lige til familiemedlemmer, hvoraf mange er børn i flygtningelejre i Libanon. At se asylanter med iPhones undrer mange, men man behøver ikke være sultenfattig med oppustet mave og vandfyldt hoved for at være flygtning. Hvad ville vi selv tage med under en flugt?

De over 50 frivillige bragte og fik unikke oplevelser på centeret. En frivillig var med til en fødsel. Der blev arrangeret fester med herlige miks af sønderjyske kager og sukkersødt stads fra Damaskus. Der var irsk folkemusik blandet med kurdiske kædedanse. Der var ishockeyture, dansetimer, lektiehjælp, legelandsture, skakaftener, det sønderjyske asylmesterskab i fodbold, fisketure - og mange fik be-

søg af asylanterne i eget hjem.

Ugentlige sy-aftener var egentlig tiltænkt kvinderne, men mange mænd viste sig at være dygtige til at sy. Meget af det donerede tøj blev oplagt og tilpasset efter en tur i systuen. Man kan undre sig over, at en by som Sommersted kunne mønstre flere frivillige end Sønderborg. Jeg forestiller mig, at små byer har et netværk at trække på - alle kender alle, og dermed er roller hurtigt fordelt, hvori mod man i større byer ikke kender hverandre. Måske en tanke værd, når dem i byerne synes, at landsbyerne burde nedlægges.

Overraskende for mig var, at der findes så mange slags religioner på et center bestående af stort set kun én nationalitet. Her var flere former for kristne, hvoraf mange jeg aldrig havde hørt om før. Her var ateister. Her var troende muslimer med og uden tørklæder, sunnier, shiaer og alle deres mange undergrene, nøjagtig ligesom kristendommens utallige retninger. Som centermedarbejder er man udelukket fra at tale om religion og politik i arbejdstiden. Desuden måtte vi ikke have private besøg af centerets asylanter. Det tror jeg var klogt.

Apropos religion en lille historie. Peter Præst fra Sommersted skulle til møde for de frivillige på centeret. Fordomsfri som han er, lod han cyklen stå ulåst ved hovedindgangen. Da mødet var slut, var cyklen borte. Festligt at opleve en masse frivillige drille præsten. "Det er jo det, du taler om hver søndag - at tilgive". osv. i den dur. Og præsten kunne tåle det. En time senere kom en glad asylant cyklende. Han havde været hos bageren efter brød - og præsten fik sin cykel igen.

Udflytning fra centeret til egen bolig.

Under hele perioden var der konstant udviklinger i Syrien, der påvirkede folk på centeret. Kurderne var rystende nervøse for, hvad der skete i Nord-Syrien bl.a. i byen Kobane, hvor Islamisk Stat hærgede. For at støtte sagen samlede de sig en lørdag for at demonstrere fredeligt. Mit indtryk var, at gruppen på 50 mand var på vej op i byen, og jeg kunne forudse, at de flinke Sommersted-folk ville blive noget betænkelige ved hele sagen. Det lykkedes mig at standse protest-optøget. Først bagefter fandt jeg ud af, at jeg dermed overtrådte Grundlovens tekst angående forsamlingsfrihed. Man må nemlig godt demonstrere, men for at undgå en bøde skal man senest 24 timer før melde det til politiet. Men hvem hulen kan lige huske Grundloven i en rundkørsel på Tovskovvej?

Jeg nåede at møde 324 asylanter i

mit halve år på centeret. Ansigter begyndte at flyde sammen med så stor en udskiftning. Bedst huskes naturligvis personlighederne, dem der stak ud - eller dem som mistede familiedlemmer i Syrien under opholdet. Største oplevelse var de dage, hvor postbuddet kom med A4-kuverter indeholdende midlertidige opholdstilladelser. Det betød sang, dans og kys på højre kind og venstre kind og højre igen. I baggrunden stod hver gang en stor flok, der igen skulle hive sig selv op og vente på ubestemt tid. Når festen var slut, blev mange alligevel bange for at flytte fra asylcenterets trygge forhold samt det netværk, der blev opbygget sådan et sted. Heldigvis kan de fleste bevare kontakten via Facebook - både til landsfæller, men så sandelig også til lokalområdets frivillige. ■

Guldalderens ansigter - portrætmaleren C.A. Jensen

Af Morten la Cour

C.A. Jensen (1792-1870) var en af guldalderens store portrætmalere, men kritikkerne og ikke mindst N.L. Høyen satte i 1830'erne en effektiv stopper for en lovende karriere. Museumsinspektør Morten la Cour, Museum Sønderjylland, tegner et portræt af kunstneren.

CHRIStIAN ALBRECHT JENSEN, kaldet C.A. Jensen, står i dag som inkarnationen af den danske guldalder med sine små charmerende portrætter. Det er i dag svært at forestille sig, at selvsamme portrætter i deres samtid kan have vakt så stort anstød, at han pga. stigende modstand helt opgav at male.

C.A. Jensen blev født den 26. juni 1792 i Bredsted ved Husum. I 1810 drog han som 18-årig til København, hvor han blev optaget på Kunstakademiet som elev af en anden sønderjyde, nemlig C.A. Lorentzen (1746-1828). Jensen kopierede også sin professors værker, og man ved, at han i 1813 udstillede en kopi af et af Brundlunds Lorentzenmalerier, 'En mand, der fremviser en perspektivkasse'. Jensens egne tidlige værker er da også tydeligt påvirket af Lorentzen og 1700-tallets brunlige farveskala.

Allerede i 1816 forlod Jensen Kunstakademiet uden afgangsbetegnelse og rejste i stedet Europa tyndt. Over alt trænede han sine evner og sin kunnen

ved flittigt at kopiere de gamle mestre og diverse tilgængelige portrætter. Det sidste stop på hans europaturné var Rom, hvor han i løbet af de tre år, han opholdt sig der, modnedes og fandt sig selv kunstnerisk set.

Efter tilbagekomsten til København omkring 1822-23 slog han hurtigt igennem hos 1800-tallets nye herskende klasse, borgerskabet. Jensens små og ligefremme portrætter passede godt til tidens smag, og økonomisk havde langt flere råd til det lille kabinetformat i modsætning til tidligere tiders store portrætter. Med tiden fik Jensen så stor søgning, at han omkring 1827 næsten havde udkonkurreret Eckersberg og i en periode var landets mest søgte portrætmaler. Stort set alle guldalderens store personligheder er blevet forevigt af Jensens pensler, og selv den slagne konkurrent, Eckersberg, lod sig i 1832 forevige af Jensen.

Den store salmedigter Ingemann skrev sågar et digt om museets portræt af Johanne Marie Swane.

*Hist smiler hendes Billed mildt, den Kjære,
som Børn og Børnebørn skal kjærligt ære.
I smilet fra hint Øje
Vi saa den klare Sjæl
Med Lys fra Livets Møje
Med Liv fra Lysets Væld.
Stille Smil, Glimt fra gamle Dage!
Bring med Fred Moders Aand tilbage,
Stille Smiil*

Desværre har museets omfattende samling af C.A. Jensen hidtil ikke rummet eksempler på portrætter af kendte danskere, men i efteråret 2015 lykkedes det takket være Augustinus Fonden at føje hele to legendariske personligheder til samlingen, nemlig Adam Oehlenschläger, malet i 1834, samt Jensens ungdomsven, arkæologen P.O. Brøndsted udført i 1839. Begge sad adskillige gange for maleren igennem årene, og allerede i 1819, imens både Jensen og Brøndsted opholdt sig i Rom, udtalte sidstnævnte, at Jensen havde: "Et sjældent Talent til at træffe Ligheden efter Naturen, en vigtig Egenskab hos Portraitmaleren".

Igennem 1830'erne begyndte antallet af bestillinger så småt at dale. Dels betød moden, at Jensens småportrætter ikke længere på samme måde tilfredsstillede bestillerens behov, dels havde Jensen aldrig været populær hos anmelderne, der mente, at hans

frie penselføring var lig med sjusk. I samtidens kunstkritik var løs penselføring og synlige strøg forbeholdt skitser, mens færdige værker skulle være gennemarbejdede og ergo uden synlige penselstrøg. Kritikken begyndte nu for alvor at få konsekvenser for ham. Allerede i starten af 1820'erne skrev kritikeren Peder Hjort: "Hr. Jensen kan næppe fortjene Navn af en sand Konstner, ja sådanne sammenklattede Ansigter, som flere af de smaa alla prima malede Portrætter bære til skue, kunne slet ikke kaldes Konstværker eller Malerier. [...] Alvorligen burde denne unge Mand advares for den Afgrund, han staar paa Randen af. [...] Hvad er vel ravgalere, end disse lyse og mørke Taager, disse Kraftklatter og Saftmasser?"

Hans værste kritiker var dog Danmarks første og yderst magtfulde kunsthistoriker Niels Laurits Høyen (1798-1870). Høyen, der var tilhænger af den nyklassicistiske stil med rene farver og ikke synlige penselstrøg, kæmpede en indædt kamp imod Jensens billeder, og i kredsen omkring Høyen fik Jensen øgenavnet, 'Klatte-Jensen'. Satirebladet *Cor-saren* hoppede med på vognen og konstaterede at, "Jensen maler med Feiekost". Men selv Høyen måtte dog erkende, at Jensen ofte formåede at fange personligheden og karakteristikken bag den portrætterede langt bedre end de fleste.

Jensen havde dog en stærk velyn-

*Johanne Marie Swane, født Gad
(1767-1842), 1827.
Olie på lærred, 65 x 50,5 cm.*

der i kronprinsen, Christian-Frederik, og da opgaverne så småt begyndte at tørre ud, sørgede denne for, at Jensen fik en fast tjeneste som leverandør af kopier til portrætgalleriet på Frederiksborg. Lykkeligvis fik han i en periode frem til 1847 i stedet til opgave at male danske personligheder til galleriet frem for kopier af ældre portrætter. Da de alle undgik slottets brand i 1859, kan museet på Frederiksborg i dag fremvise en enestående samling af digtere, kunstnere, videnskabsmænd og politikere - heraf flere i kredsen omkring den sønderjyske sag.

Sideløbende med anmeldernes kritik lykkedes det heller aldrig Jensen at få kollegernes officielle accept. Ganske vist blev han medlem af Akademiet i 1824, men blev afvist som professor hele to gange, i 1829 og i 1845, hvor man tilmed helt undlod at besætte stillingen.

Hans sympati for den tysksindede del under det ulmende oprør i her-tugdømmerne fremmede ikke hans sag, og det til trods for det faktum, at hans svoger var ingen ringere end Peter Hiort Lorentzen, der ihærdigt arbejdede for den danske sag i Sønderjylland.

Omkring 1849 ophørte Jensen stort set helt med at male og helligede sig i stedet et job i Den Kongelige Kobberstiksamlings, som han underhånden havde fået via de velyndere, der endnu var tilbage. For en løn, der knap kunne brødføde hans familie, sad han

nu og katalogiserede og konserverede tegninger resten af sine dage.

To gange henover 1850'erne blev han overtalt til at genoptage penslen for en kort stund, og resultaterne er intet ringere end to kraftpræstationer. Portrætterne af Konsistorialråd Andreas Christian Krogh fra 1854 og teologen Andreas Gotlob Rudelbach fra 1858, som i øvrigt blev Jensens allersidste portræt, gjorde for alvor omfanget af Jensens talent tydeligt. Virtuost er malingen sluppet løs og penslen fløjet henover lærredet. Detaljer er kun antydnet af få strøg, og stadig aner man alligevel tydeligt en stærk intensitet fra Rudelbach, hvis liv var blevet lige så skæbnesvangert som Jensens.

Jensen levede tolv år endnu og døde først i 1870, få måneder efter Høyen. Efter sigende skal hans sidste ord have været: "Jeg kommer ikke derhen, hvor Høyen er". ■

Portræt af professor P. O. Brøndsted (1780-1842), 1839. Olie på lærred, 27 x 20,5 cm. Erhvervet 2015 med støtte fra Augustinus Fonden

The Go-Between - de lokalhistoriske årsskrifter 2015

Af Kim Furdal

Erindringer fylder godt i de lokalhistoriske årsskrifter også i 2015, men hvad er spørgsmålet bag erindringerne i de lokalhistoriske årsskrifter? En forståelse af erindringerens funktion og betydning er afgørende for forståelsen af de lokalhistoriske årbøger. Lokalhistorisk konsulent Kim Furdal har set på de lokalhistoriske årbøger.

”DER ER TING, SOM JEG VED, skønt jeg ikke ved, hvordan jeg ved dem, og ting som jeg husker. Visse ting er grundfæstet som facts, men uden der er knyttet noget billede til dem, på den anden hånd er der billeder ubekræftet af facts, der vender tilbage som en tvangstanke ligesom et drømmelandskab”.

L.P. Hartley: 'The Go-Between'

Livet, som det udfolder sig, livserfaringer indhøstet gennem et langt liv et bestemt sted, er helt centralt i mange lokalhistoriske årsskrifter. Men hvad er spørgsmålet bag erindringerne, som trækker enkelte elementer frem i lyset og lader størsteparten af livet henligge i glemsel? Vi er så hengivne til erindringerne i de lokalhistoriske årsskrifter, at vi ikke tænker spørgsmålet og dermed ikke tænker over erindringerne som fænomener.

Den engelske forfatter L.P. Hartley (1895-1972) var ikke i tvivl, da han i 1953 udgav sin roman 'The Go-Between', der bedst kan oversættes til 'Sendebuddet'. Han ønskede at skrive

om sommeren 1900 på et stort engelsk gods, der stod for ham som den gyldne tid i et nostalgisk skær, måske som et modstykke til hans eget liv bl.a. præget af et nervesammenbrud i 1922. Bogen indledes med de berømte ord: "Fortiden er et fremmed land: de gør tingene anderledes der", og i løbet af bogen stykkes dette landskab sammen til en verden præget af luksus, som ikke var hans eller deres: "Men for dem, vidste jeg, at jeg var et sendebud; de tænkte om mig som en anden person" og siden: "Her var jeg en planet, omend en lille en og bragte beskeder fra de andre planeter".

Der er ingen tvivl om, at et centralt omdrejningspunkt i romanen er et kulturmøde i fortiden. Alligevel må han i starten af bogen erkende, at der er ting, som han ved, selv om han ikke ved hvorfor, og han ikke blot gemmer på facts, som han ikke kan knytte billeder til, men som også rummer billeder af fortiden, som han ikke kan belægge med facts. Hvad er spørgsmålet, som har sorteret i erindringerne, inden Hartley 'bevidst' sortererede i fortiden?

Erindringerne er en af søjlerne i de lokalhistoriske årbøger. En del fortæller om begivenheder som Første Verdenskrig og Besættelsen, men hovedparten har fokus på barndommen og ungdommen. Vi fødes ind i verden som fortid, undfanget ni måneder tidligere. Dermed er vores egen død også et resultat af fortiden, som vi er uden indflydelse på.

I livets begyndelse er vi mest af alt et historisk væsen, men i løbet af barndommen og ungdommen forsøger vi at bryde med fortiden for at skabe os selv som individ, der omdanner fortiden. Måske er store dele af lokalhistorie (i flertal) et forsøg på at vende blikket bort fra vores fremtidige død og destruktion mod de formative år, hvor vi forsøgte at frigøre os fra fortiden for at etablere os selv som individ i et samfund?

Og måske finder vi her forklaringen på, at de fleste erindringer tynder ud efter ungdomsårene.

Fra besættelse til skoleliv i 1970'erne

Verdenskrigen rasede stadig for 100 år siden, og det markeres i flere års-

skrifter med artikler og oversigter over de faldne fra lokalområdet. I årbogen for Vonsbæk kan man finde små biografier over de faldne i 1915 og en artikel om Peter Aarøes indkaldelse til soldat i 1914.

50-året for Befrielsen har sat sine spor i mange af årbøgerne. I 'Æ Hjuulspor' kan man læse Poul Thomsens artikel om faren Magnus Thomsen, der blev modstandsmand, blev taget af tyskerne og ført til Neuengamme, hvorfra han kom hjem i maj 1945. Så heldig var grænsegendarm Anton Rasmussen ikke. Han døde i Neuengamme i 1944 kun 31 år gammel. Hans historie, skrevet af sønnen Holger Rasmussen, kan man læse i 'Tønder-Erindringer' XVI. I årbogen for Gråsten kan man læse politime-

Mælkekmand Toft Jensen på sin rute med pigerne Herdis Hansen og Inger Larsen som hjælpere. Billedet indgår i Poul Raaby Pedersens erindringer 'Svinget - Røddernes barndom u' i æ Lejr'. Erindringerne kan læses i Tønder-Erindringer XVI.

Foto: Toft Jensen.

ster A. Bjerres erindringer om besættelsesårene, mens årbogen for Klipleve Sogn bringer stationsmester Lorenz Jessens beretning om tiden som jernbanesabotør 1943-1945. 'Fra Skærbækegnens fortid' 2014 bringer Jens Abild-Jensens (f. 1930) erindringer fra besættelsestiden i Skærbæk.

De lokalhistoriske foreninger har dog også blik for andet end Besættelsen. Mange af erindringerne er i disse år rykket op i tid fra mellemkrigsårene til 1940'erne, 1950'erne og 1960'erne. Årsskriftet for Bevtoft/Tirslund bringer Peter Mortensens erindringer 'Det er længe siden' om høsttiden i 1940'erne i Strandelhjørn og hans forhold til Jeppe Aakjærs digte. Fra 1950'erne bringer årbogen for Rødekro Hans Michelsens erindringer 'Rise en landsby', som han kom til i marts 1951, da han købte 'Skrivergården'. Endelig kan man i årbogen for Hørup Sogn læse Knud Philippsens erindringer om hans tid som skoleinspektør ved Hørup Centralskole i 1970'erne.

Selv om den temperamentsfulde Peter Grau i Pøl ikke er noget ubeskrevet blad, så har han ikke fået samme opmærksomhed som andre danske ledere. Det forsøger Lokalhistorisk Forening for Nordborg-området at råde bod på med et helt temahefte om Peter Grau. Lokalhistorisk Forening og Arkiv i Hejls-Hejlsminde har altid udgivet årbogen som et temahefte. Det gælder også i år, hvor temaet er Jesper J. Schultz (1865-1943) fra Hejls, som en stor del af sit liv var jernbaneingeniør i Kina. Det er blevet en dobbeltsproget udgave på henholdsvis dansk og engelsk overvejende skrevet af den fhv. østrigske professor ved universitetet i Hong Kong, Albert König.

Jens Jørgen Laursens far havde mange idéer til, hvad Jens (f. 1956) kunne blive, men Jens ville gerne se noget, mens han var ung. Og med en landmandsuddannelse i rygsækken gik turen bl.a. til Minnesota. Erindringerne om Jens Jørgen Laursens vej til Bovlund kan læses i 'Verden er stor', som bringes af årsskriftet fra Toftlund Lokalhistoriske Forening. I årsskriftet for Jegerup Sogn er det verden, som er kommet til sognet. Her kan man læse Ole Aallings erindringer '2 minutter til Mellemosten' om hans tid som ansat ved Sommersted Asylcenter 2014/2015. Erindringerne giver et godt og velskrevet indblik i dagligdagen et sted, hvor mange mennesker ufrivillig mødes og skal have livet til at fungere.

'Højt skum på Flensborg Fjord' kunne næsten være titlen på en film om livet på de syv verdenshave, men den dækker over Harry Petersdotters fortælling om livet som styrmand og kaptajn fra 1960'erne og frem på spritbådene, eller som det hedder i artiklen, 'fjordbådene' på Flensborg Fjord. Erindringerne kan læses i 'Historisk Årbog for Bov og Holbøl sogne'. Bevæger vi os mod nord kan man i årbogen 'Glimt fra Øster Lindet' læse Jørgen Franks (1889-1963) erindringer 'Træk fra min barndom og ungdom i Rojbøl'. Som mange andre steder er fokus primært på barndommen og de formative år, selv om blikket tydeligvis breder sig ud over erindringsgenren. Man støder også på erindringer, som trækker linjer op gennem store dele af livet. Det gælder bl.a. 'Klara og Tinus' erindringer, som årsskriftet fra Agerskov bringer. Dog kunne jeg som udenforsående godt have ønsket efternavn og fødselsår på de to fortællere.

Foto: Lokalhistorisk arkiv for Egen Sogn.

Den idylliske Egenmølle Fiskesø, som indgår i en artikel om Egenmølle Kro, der bringes i årsskriftet for Egen Sogn.

De lidt utraditionelle emner

Gårdhistorie fører i dag en langt mere tilbagetrukket tilværelse end for blot 25 år siden, men genren lever. Årbogen for Felsted bringer Andreas Asmussens artikel om 'Gårde og kåd i Tråsbøl'. I årbogen kan man også læse flere erindringer om landsbyen. I Løgumkloster har Vagn Lauritzen set på bebyggelsen Løgumbjerg. Resultatet kan læses i artiklen 'Ved en korsvej - om bebyggelsen Løgumbjerg', der bringes i 'Årsskriftet for Løgumkloster Kommune'.

Kulturhistorien er en sjælden gæst i de lokalhistoriske årbøger og dyrkes mest af foreningerne på Als og Sundeved. I årbogen for Augustenborg kan man læse pensioneret skolelærer Max Hansens artikel om skikken med at lade skolebørnene synge ved guldbryllupper og runde fødselsdage i sognet. Max Hansen blev pensioneret i 1992 og, som han lakonisk udtrykker det: "Men i julen 1992 deltog jeg for sidste gang sammen med min eventuelle afløser. Det blev sidste gang!" En anden sjælden gæst er kirkehistorie. En undtagelse er Jørn F. Petersens artikel 'Højer Kirkes døbefond' om restaureringen af den middelalderlige døbefond, som man kan læse i årsskriftet fra Højer.

I 1950'erne var det på mode hos mange boligselskaber at opkalde de nye boligblokke efter markante personligheder. Det gælder også boligblokkene på Dybbølgade i Vojens, opført 1956-1958. I årsskriftet for Vojens kan man læse Agnes Svendsens artikel 'Gavle: Dybbølgade' om personerne bag navnene.

Krohistorie er populært og med gode muligheder i en landsdel med ualmindelig mange kroer. En af disse er Egenmølle kro i Egen Sogn. Årsskriftet fra Egen sogn bringer Hans Kroghs 'optegnelser' om kroen og dens ejere siden 1700-tallet. Da den tyske foreningslov gav problemer for den danske bevægelse, kom forsamlingshusene til. Et af disse er forsamlingshuset i Hoptrup, der blev opført 1907/08. I 'Årsskriftet for Hoptrup Sogn' finder man Jørgen Hasbergs historie om huset under overskriften 'Forsamlingshusbyggeri', en titel, der lover mindre, end den faktisk bringer.

Skolehistorie er et traditionelt emne inden for lokalhistorien, som fortjener langt større opmærksomhed. I 'Årsskriftet for Lokalhistorisk Forening for Sundeved' kan man læse Peter J. Brodersens artikel 'Hændelser

og data om Skoler i Blans 1684 til 1962'. Slutåret er lidt af en tilsnigelse, idet fokus er tiden frem til 1920. Perioden herefter fylder kun ni linjer.

Rundt om i årbøgerne finder man også mere utraditionelle emner, som der nok skal komme mere fokus på. 'Historisk årbog for Rødding-Eggen' bringer Niels Chr. Andersens artikel: 'Nej til antenneskov i Rødding' om oprettelsen af en antenneforening i Rødding i 1976, men som også handler om indførelsen af kabel TV og internettet. I den teknologiske boldgade finder vi i 'Årsskriftet for Ensted Sogn' også artiklen 'Lytteposten' om en tysk lyttepost, som den lokalhistoriske forening har forsøgt at lokalisere og beskrive.

Er man til cykelløb, så kan man i 'Langs Fjord og Dam' fra Haderslev læse om en af de tidlige klassikere Haderslev-Hamburg i Lars Amendas arti-

kel 'Haderslev-Hamburg. Et tidligt og vigtigt cykelløb i Nordtyskland: 1894-1906' behagelig fri for steroider. Som inden for gymnastikken var der også inden for den spæde cykelsport en national opdeling, idet det hovedsagelig var tyske ryttere, som deltog i løbet, mens de danske foretrak løb i Danmark.

Der er gode forklaringer, men det er trist, at vi ikke får mere stof fra den ældre del af den sønderjyske historie. Et af de få årsskrifter, som beskæftiger sig med den ældre historie, er 'Historier fra bybakken' fra Aabenraa. Her kunne man i 2015 læse to artikler fra den ældre historie, Lars N. Henningsens artikel 'Aabenraa på revolutions-tiden - Inficeret af Pariserluft?' og Erik Houstedts 'Englandskrigenes kystbatterier i Aabenraa'. Fra vestkysten kan man i årbogen 'Fra 'Skærbækegnens fortid' 2015 stifte bekendtskab med

Fremstilling af kartoffelmel på Bjørnkær i Hjerting. Billedet kan ses i årbogen for Rødding, der bringer et interview med Frans Rist.

frimenighedspræst Jens Lassen Jørgensens (1862-1946) efterlodte manuskript 'Misthusum og stormfloden 1634'. Må de få følgeskab af mange andre!

Ny i familien

'Det Gamle Løjt' har sprunget 2015 over, men vi kan håbe på, at den smukke årbog udkommer i 2016. Til gengæld har den lokalhistoriske familie fået et nyt medlem. Rens & Omegns Lokalhistoriske Forening driver museet og arkivet i Rens. Siden 2013 har foreningen med godt 300 medlemmer hvert år udsendt 'Historisk årbog' med det lidt usædvanlige format 20,7 x 14,7 cm. Indholdet er den velkendte blanding af især erindringer og billeder med vægten på de sidste 100 års historie. I årbogen for 2015 kan man bl.a. læse om den smukt beliggende Jynde vad Mølle, som fortjener langt større opmærksomhed uden for sognet og landsdelen.

Afrunding

Måske er spørgsmålenes spørgsmål "Hvad skabte mig?", et spørgsmål, som ikke nødvendigvis er religiøst af natur. Hvorvidt det er rigtig, står hen i det uvisse, men årbøgerne 2015 rummer lige som tidligere år et utal af svar.

Årsskriftet fra Jegerup Sogn har altid gået skridtet videre end mange andre lokalhistoriske foreninger og bragt artikler, som bringer sognet ud i verden eller verden ind i sognet. Det gælder også i 2015, hvor bladet bragte Ole Aallings artikel 'minutter til Mellemosten', som vi bringer her med venlig tilladelse fra forfatter og redaktion. ■

Indleverede årsskrifter

Lokalhistorisk Forening for *Agerskov Sogn*. Årsskrift 2016. 32 sider.
 Årsskrift 2016. Lokalhistorisk Arkiv for *Augustenborg* og Omegn. 40 sider.
 Årsskrift 2016. Årsskrift aktuelt fra *Bevtoft/Tirslund* Lokalhistoriske Arkiv 29. årgang. 24 sider.
 Historisk årbog for *Bov og Holbøl sogn*. Årgang 38. 2015. 76 sider.
 Æ Hjuulspor 2015. Årgang 13. Udg. Lokalhistorisk Arkiv, *Bredebro*. 84 sider.
Egen sogns Lokalhistoriske Forening. Årsskrift 2015. 48 sider.
 Årsskrift 2015. *Ensted* Sogns Lokalhistoriske Forening. 64 sider.
 Historisk Årbog for *Felsted Sogn*. Nr. 33. 2015. 103 sider.
 Årsskrift 2015. Historisk Forening for *Graasten* by og egn. nr. 41. 56 sider.
 Langs Fjord og Dam. Lokalhistorie omkring *Haderslev*. Udg. Forlaget Gammelting 2015. 113 sider.
 Jagten på Schou Erci. Jesper J. Schultz - en jernbaneingeniør fra Hejls i Kina. Årsskrift 2015. Udg. af Lokalhistorisk Forening og Arkiv for *Hejls-Hejlsminde*. 96 sider.
Hoptrup Sogns Lokalhistoriske Forening 2015. 32 årg. 46 sider.
Højer Lokalhistoriske Forening 2016. 24 sider.
 Lokalhistorisk Forening for *Hørup Sogn*. Årsskrift nr. 34 - 2016. 40 sider.
 Lokalhistorisk Forening for *Jegerup Sogn* 2015. 52 sider.
 Fra *Klipleve* Sogn 2015. Lokalhistorisk Forening. 79 sider.
 Historisk Forening for *Løgumkloster* Kommune. Årsskrift 2016. 62 sider.
 Årsskrift 2016. udg. af Lokalhistorisk Forening for *Nordborg-området*. 40 sider.

Historier fra Bybakken er en af få årsskrifter, der bringer artikler fra den ældre lokalhistorie. Her er det et maleri af Storetorv i Aabenraa ca. 1838, som indgår i Lars N. Henningsens artikel 'Aabenraa på revolutionstiden - Inficeret af Pariserluft'.

Historisk årbog 2013. udg. af Rens & Omegns Lokalhistoriske Forening. 56 sider.

Historisk årbog 2014. udg. af Rens & Omegns Lokalhistoriske Forening. 76 sider.

Historisk årbog 2015. udg. af Rens & Omegns Lokalhistoriske Forening. 71 sider.

Historisk Forening for Rødding-egnen 2015. 120 sider.

Lokalhistorisk Forening Rødekro 2015. 160 sider.

Erindringer fra besættelsestiden af Jens Abild-Jensen. Fra Skærbækegnens fortid nr. 28, 2014. udg. Historisk Forening for Skærbæk og Omegn, Skærbæk Museums Venner og Skærbæk Lokalhistorisk Forening. 24 sider.

Misthusum og stormfloden 1634 af Jens L. Jørgensen. Fra Skærbækegnens fortid nr. 29, 2015. udg. Historisk Forening for Skærbæk og Omegn, Skærbæk Museums Venner og Skærbæk Lokalhistorisk Forening. 24 sider.

Skrift for Historisk Forening for Sundved 2015. 94 sider.

Toftlund Lokalhistorisk Forening. Årsskrift 2016, årgang 10. 64 sider. Tønder-erindringer XVI. udg. Lokalhistorisk Forening for Gl.-Tønder Kommune 2015. 45 sider, plus indholdsfortegnelse over samtlige årgange.

Årbog 2015 for Lokalhistorisk Forening for Vojens-området. 29. årgang, 66 sider.

Lokalhistorisk Forening for Vonsbæk Sogn. Årsskrift 11. Årgang 2015, 28 sider.

Glimt. Fra Øster Lindet Sogns historie nr. 29 - 2015. 24 sider.

Historier fra bybakken. Årsskrift for Aabenraa Byhistoriske Forening 2015. 85 sider.

Litteratur

Hartley, L.P.: *The Go-Between*. New York 2002 (opr. udg. 1953).

Derrida, Jacques: *Vom Geist. Heidegger und die Frage*. Frankfurt am Main 1988.

Ricoeur, Paul: *Memory, History, Forgetting*. Chicago & London 2004.

Grænselandskronik

Af Jørn Buch

Mindretal som verdenskulturarv og køer ved grænsekontrollen er et par af emnerne i Jørn Buchs grænselandskronik for april kvartal. Grænselandskronikken er udtryk for forfatterens holdning og udtrykker ikke nødvendigvis Historisk Samfunds holdninger.

Grænselandet som kulturarv?

KULTURMINISTER BERTEL HAARDER gav på de danske årsmøder i Sydslesvig udtryk for, at mindretallene i det dansk-tyske grænseland burde komme på UNESCO's immaterielle verdensarvsliste, fortæller Flensborg Avis. "Mindretalsmodellen bør høre under verdenskulturarv, fordi den er meget vellykket og temmelig enestående", sagde ministeren. Idéen fik straks opbakning af SSF's generalsekretær Jens Christiansen: "Det er en strålende idé, som vi i det danske mindretal vil forfølge. Vi har ikke selv tænkt på det", tilføjer han. Men det tyske mindretals leder Hinrich Jürgensen er mere realistisk, når han til JydskeVestkysten tilføjer, at mindretalsmodellen i første omgang burde tage udgangspunkt i København-Bonn Erklæringerne og blive taget med i en Danmarks-kanon, hvor der sættes fokus på danske værdier.

Det virker, som om kulturministeren ikke kender grænselandets historie særlig godt, for så burde han vide, at det har taget mere end 60 år at skabe gode forhold mellem dansk og tysk i grænselandet - bortset fra, at man i Danmark og i Tyskland be-

handler mindretallene meget forskelligt ud fra forskellige historiske og samfundsmæssige forudsætninger. Der er altså ikke tale om én model, men om flere. Haarders forslag lyder sympatisk, men er et eksempel på de mange søndagstaler, som ofte præger det dansk-tyske grænseland.

Grænsekontrol og grænsehandel

Grænsekontrol giver mindre grænseindkøb, skrev JydskeVestkysten den 11. juli på baggrund af en undersøgelse foretaget af organisationen Danske Erhverv. Undersøgelsen viste, at 7% har givet udtryk for, at grænsekontrollen har fået dem til at handle sjældnere, end de plejer. Chefkonsulenten i Dansk Erhverv har forklaret tallene med, at nogle synes, at grænsekontrollen er irriterende, mens andre mener, at den faldende handel også kan skyldes, at grænsekontrollen har dæmmet op for en illegal handel over den dansk-tyske grænse. Det sidste kunne siges at være et positivt, men utilsigtet bi-produkt.

Avisen JydskeVestkysten gør sig ellers de største anstrengelser for at fremme indkøbene syd for grænsen ved at supplere deres artikel med en større oversigt over priser på diverse udvalgte varer nord og syd for grænsen, f.eks. Amanda torskerogn, hvis man skulle have lyst til det.

Region Sønderjylland-Schleswig

Har Region Sønderjylland-Schleswig en fremtid, spurgte erhvervsmanden Mogens Therkelsen fra Padborg i

For at afhjælpe problemerne med massivt overarbejde i politiet blev hjemmевærnet sat ind som en del af grænsekontrollen. Her er den danske verdenspresse mødt op ved grænseovergangen ved Kruså for at høre om ordningen.

Flensborg Avis den 12. juli og tilføjer, at "arbejdet ikke har været særlig produktivt eller synligt ... set med erhvervslivets øjne". Han tilføjer, at arbejdet har været præget af "alt for meget bureaukrati i form af embedsmænd og politisk arbejde, hvor man ikke har inddraget f.eks. erhvervslivet ... men har lagt vægt på det kulturelle samarbejde". Han fremhæver specielt problemer med Regionskontoret som det såkaldte "Pendlerkontor", der "aldrig har haft så mange forespørgsler og opgaver i det grænseoverskridende samarbejde". Therkelsen mener ikke, at kontoret har "taget håndfast fat" på de uløste opgaver, og opfordrer til at samarbejde meget mere med det lokale erhvervsliv.

Formanden for Regionsrådet Philip

Tietje klager samtidig over, at de stadig mere omsiggribende digitale forhold for det grænseoverskridende arbejdsmarked ikke fungerer tilfredsstillende, skrev Der Nordschleswiger den 20. juli.

Danske skoleelever i tysk praktik

Fra den 1. januar 2017 bliver det muligt for danske skoleelever at komme i praktik i Sydslesvig. Det har hidtil ikke været muligt pga. forsikringsmæssige forhold i Tyskland, skriver Flensborg Avis den 21. juli. Omvendt er tyske elever forsikret, hvis de skulle ønske at komme i praktik i Danmark.

Der findes et dansk-tysk pilotprojekt for erhvervsskolerne, tilføjer avisen, og det betyder, at man allerede

nu kan komme i praktik i både sit eget og det andet land.

Hjemmeværnsfolk og grænsekontrol

Hjemmeværnet blev fra midten af juni sat ind som hjælp til politiet med grænsekontrollen. Den første dag var der indkaldt til pressemøde, som viste sig at blive et tilløbsstykke, skrev Flensborg Avis den 15. juni, som også kunne konstatere, at den store interesse skabte køer ved Kruså grænseovergang. Køerne har gentaget sig flere gange med sommerens ferietrafik.

Men idyllen varede ikke længe: Hjemmeværnsfolk fritaget for tjeneste ved grænsen, skrev JydskeVestkysten den 7. juli om tre hjemmeværnsfolk, som "er faldet for det såkaldte Decorumkrav", der iflg. Tjenestemandslovens §10 stiller en række særlige krav til en tjenestemand, der udfører politimæssige opgaver. Avisen har erfaret, at en hjemmeværnsmand tidligere har været til en tjenstlig samtale, fordi han var mødt beruset op til sit arbejde efter en fest dagen i forvejen. Chefen for Hjemmeværnets ledelsessekretariat vil ikke bekræfte eller afkræfte, om det i det aktuelle tilfælde har været tilfældet. Kun at tre er blevet hjemsendt. Avisen kunne heller ikke få bekræftet eller afkræftet, om de tre hjemsendte skulle have fremsat racistiske udtalelser. Det virker derfor betryggende, at grænsekontrollen er gået over til det såkaldte hjemme-værn! Lektor Adam Diderichsen fra Aalborg Universitet kalder da også brugen af folk fra Hjemmeværnet for "en absolut nødløsning".

Dobbelt statsborgerskab

Det blev i Danmark for et år siden muligt at erhverve sig et dobbelt statsborgerskab, skriver Flensborg Avis den 20. juli, hvad mange dansk-sindede sydslesvigere har benyttet sig af. "Det er en hjertesag for det danske mindretal at få mulighed for også at opnå det danske statsborgerskab ved siden af det tyske", sagde Jon Hardon Hansen, formanden for SSF - Sydslesvigsk Forening - til Flensborg Avis.

Omvendt er der i det tyske mindretal ikke den store interesse for at erhverve sig det tyske statsborgerskab. Formanden for det tyske mindretal Hinrich Jürgensen siger til Flensborg Avis, at "de fleste i det tyske mindretal i Danmark har dansk statsborgerskab som udgangspunkt ... hvad skulle fordelene ved et tysk statsborgerskab være for os", tilføjer han.

Schlei - Slien?

JydskeVestkysten havde den 16. juli en artikel om "67.500 glasål sat ud i fjorden Schlei". På samme side er der en artikel om Nordisk Informationskontor i Sønderjylland/Sydslesvig med kildeangivelse fra Flensborg - ja, hvorfor ikke Flensburg? Mon ikke de fleste danskere stadig taler om Slien?

Udviklingsråd Sønderjylland

Det tyske mindretal mener ikke, at potentialet i samarbejdet mellem de resterende fire sønderjyske kommuner bliver udnyttet godt nok. Stephan Kleinschmidt fra SP - Slesvigsk Parti - mener, at samarbejdet mangler struktur og en overordnet plan, skriver Der Nordschleswiger den 14. juli, og SP efterlyser en langsigtet strategi med fælles mål. Men idéen bliver skudt ned af borgmestrene fra Aaben-

Firmaet Nordgröön i Medelby har udviklet en software, der gør det muligt at håndtere afsætningen af energi fra mindst 300 små energiproducenter.

raa, Tønder, Haderslev og Sønderborg, som i JyskeVestkysten samme dag mener, at man "ikke behøver flere sekretariater". Det tyske mindretal taler dog ikke om et fysisk sekretariat, men om et netværk mellem udvalgte medarbejdere i kommunerne.

SønderjyskE og UEFA's stadionkrav

Fodboldklubben SønderjyskE kvalificerede sig i foråret for muligheden til at spille europæisk fodbold. Det betyder, skriver avisen JyskeVestkysten den 14. juli, at den europæiske fodboldunion UEFA har stillet en række krav til stadion i Haderslev, bl.a. at alle tilskuerne skal kunne sidde, at

der skal være bedre lysfaciliteter på stadion, og der ikke må være metalstivere i målene.

SønderjyskE har samtidig fået Danfoss som ny hovedsponsor ved siden af Abena, Davidsen Tømmerhandel, Frøs Sparekasse og Tegllund A/S samt Alsie Express som rejsesponsor.

Nordgröön - klimavenlig energi

Flensborg Avis skriver den 12. juli om firmaet Nordgröön - die Energielogistik, som kalder sig den virtuelle energikilde i delstaten Slesvig-Holsten. Firmaet har udviklet en software, som gør det muligt at sikre mindst 300 små producenters afsætning af energi fra deres vindmøller, biogas-

og solcelleanlæg. Nordgröön tjekker og kontrollerer døgnet rundt, hvordan prisen på el-børsen i Paris udvikler sig, og hvor der er afsætning for disse private små producenters energi. Du kan som forbruger dermed selv være med til at bestemme, hvilken miljøvenlig energi du vil bruge. Firmaet Nordgröön formidler kontakterne mellem de 300 små producenter og de slesvig-holstenske forbrugere. Dette lyder som en fantastisk og logisk idé, som man må håbe breder sig - også til Danmark.

Maritime mesterværker

På den skønne vadehavssø Fær er der i landsbyen Alkersum et museum - Museum Kunst der Westküste - som blev oprettet på et initiativ af den allestedsnærværende Frederik Paulsen, der var gift med en dansk dame fra København. Museet viser en udstilling om Max Liebermann og hans samtidige fra Skagenkolonien, bl.a. Michael Ancher og Christian Krogh, skriver Jyllands-Posten den 26. juni og kalder de udstillede billeder for maritime mesterværker.

Nordmus på Fuglsang Kunstmuseum

Nordmus er et nyetableret dansk-tysk museumsnetværk med fem partnere fra hver sit land, hvor én af dem er Fuglsang på Lolland, skriver Flensborg Avis den 15. juni og tilføjer, at samarbejdet for første gang har arrangeret en fælles udstilling: 'Møder' om kulturmødet mellem danske og tyske kunstnere fra 1860 til 1960. Der udstilles i alt 68 malerier af kunstnere fra begge sider af grænsen. Billederne er parret to og to, så iagttagelsen får mulighed for at studere for-

ske og ligheder. Udstillingen på Fuglsang varer indtil den 4. september, hvorefter den flyttes til Drägerhaus i Lübeck fra den 22. september.

NordArt

I de tidligere industribygninger Carls-hütte i forstaden til Rendsborg, Büdelsdorf, har der længe været et offentligt tilgængeligt kunstråde. For 18. gang viser NordArt en stor international udstilling om samtidskunst, skriver Flensborg Avis den 8. juni og fortæller, at 250 kunstnere fra 50 lande er repræsenteret med ca. 1.000 værker. Især en kinesisk kunstner gør sig gældende med 36 kæmpe-aber og mange dyr i aktivitet.

Europarådet og FUEN

Den europæiske Mindretalsunion, FUEN (Federal Union of European Nationalities), som har sit sekretariat ved siden af det danske mindretalsorganisationer SSW og SSF i Flensborg, er af EEC (Europarådet) blevet bedt om at hjælpe med at fokusere på mindretallenes situation i Europa, skriver Flensborg Avis den 27. juni. Avisen tilføjer, at mindretalsunionen er blevet bedt om at opfordre sine medlemmer til at udfylde et skema, som skal give Europarådet et bedre overblik over situationen for de mindre talte sprog i Europa.

Europarådet har for snart mange år siden udarbejdet et charter for regional- og mindretalssprog i Europa. Charteret er for længst blevet ratificeret af Danmark og Tyskland - selv om Danmark ikke lever op til dets bestemmelser om tosprogethed - men mange andre lande i Europa har endnu ikke ratificeret dette vigtige charter. Det gælder lande som bl.a.

Grækenland, Frankrig, Estland, Rusland og Italien.

Tøndermarsken og Højer

Lokalrådet i Højer og Landdistriktsudvalget i Tønder Kommune har fået tilsagn om støtte på 210 millioner kr. fra Realdania og A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond. De mange penge er øremærket til udvikling af området og af byen Højer, skriver JydskeVestkysten den 3. juni og tilføjer, at kulturhistoriske projekter omkring bygningsarv og naturværdier skal bevares og udvikles.

Kielerkanalen

Trafikken på Nord-Ostsee-Kanal, populært blot kaldet Kielerkanalen, er ifølge Der Nordschleswiger den 11. juni gået kraftigt tilbage. Avisen oplyser, at der i årets første fem måneder passerede 12.300 skibe, hvor der normalt skulle have været ca. 14.000 skibe. Tilbagegangen skyldes dels de lavere oliepriser, som gør det billigere at sejle nord om Skagen, dels det generelle fald på fragtmarkedet og den vestlige boykot af Rusland, udtaler den Tyske Generaldirektion for Vand og Trafik til Der Nordschleswiger.

Det koster ca. 10.000 euro for et større skib at passere Kielerkanalen,

Realdania og A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond har givet tilsagn om 210 millioner kr. i støtte til udvikling af Tøndermarsken og især Højer. Her ses udsigten fra det tidligere vandtårn i Højer, som takket være en bevilling fra Realdania sidste år blev omskabt til et udkigstårn.

Foto: Hans Christian Gabelgaard, JydskeVestkysten.

Foto: Tim Riediger, Flensborg Avis.

Kopien af Nydambåden 'Nydam Tveir' på vej ind gennem Flensborg Havn

hvilket tager ca. 6-8 timer. Turen rundt om Skagen tager 14-18 timer.

Nydambåden på besøg i Flensborg

Den rekonstruerede Nydam-båd, 'Nydambåden', som betyder den anden Nydam-båd, var på besøg i Flensborg, skriver Flensborg Avis den 30. maj og tilføjer, at båden blev modtaget af borgmester Simon Faber og den slesvig-holstenske kulturminister Anke Spoorendonk.

'Nydambåden's sejlads til Flensborg demonstrerede dermed, at båden er sejldygtig. Originalen stammer fra år 320 i Jernalderen, dvs. fra tiden inden Vikingetiden med dens berømte skibe. Nydam-båden blev fundet i Nydam Mose i 1863 af Conrad Engelhardt. Originalen står i dag i den særlige Nydamhalle på Gottorp Slot i Slesvig by.

Det var den tyske rokklub ved Østersøbadet, RKF, som havde inviteret jernalderskibet 'Nydambåden' til Flensborg, tilføjer avisen.

Natur-Erhvervsstyrelsen på Augustenborg Slot

I forbindelse med regeringens udflytning af statslige institutioner er Natur-Erhvervsstyrelsen flyttet ind i lokalerne på Augustenborg Slot. Direktør Jette Petersen har udpeget en ny vicedirektør, som bliver den 54-årige Steen Silberg Thomsen fra Ribe, hvor han har været chefanklager ved Syd- og Sønderjyllands Politi. Den nye vicedirektør skal specielt forestå opbygningen af Natur-Erhvervsstyrelsen i Sønderjylland, skriver Flensborg Avis den 6. juli, så flytningen kommer til at foregå ordentligt for nye såvel som for gamle medarbejdere.

Eilun Feer Skull

På vadehavssøen Før udkom der i juni måned en bog med frisiske anekdoter, skriver Flensborg Avis den 6. juni under overskriften: "Friesisch ist cool". Det er 26 unge frisiske gymnasieelever fra vadehavssøerne Amrum og Før, som har indsamlet de mange

frisiske anekdoter som et led i et afsluttende projekt i deres frisiske undervisning.

Det har først i 2008 været muligt at vælge frisisk som et fag på gymnasiet på Før, og i dag er det også blevet muligt at gå til eksamen og tage sin mundtlige eksamen på frisisk. Initiativet til undervisning på og i frisisk blev taget af Volkert Faltings, som er vokset op på øen Før og aldrig havde hørt tysk, før han kom i skole i 1950'erne.

Flygtningemuseum

Ved Oksbøl ligger der en kirkegård med næsten 1.700 tyske flygtninge, som døde under deres ophold i Danmark ved afslutningen af Besættelsen og Anden Verdenskrig. Dronning Margrethe var i begyndelsen af juni måned på officielt besøg i Varde,

hvor dronningen benyttede lejligheden til et besøg på kirkegården i Oksbøl, skriver Der Nordschleswiger den 6. juni og skriver videre, at der også ligger 121 tyske soldater, som døde under den tyske besættelse af Danmark.

Museet i Varde har planer om at oprette et særligt dansk Flygtningemuseum, som skal fortælle om de 250.000 tyske flygtninge, som kom til Danmark i 1944 og især i 1945 på flugt fra krigen på Østfronten.

Flensborg får ny overborgmester

Ved valget til overborgmesterposten i Flensborg den 5. juni led den danske kandidat Simon Faber et klart nederlag. Det var ikke uventet, at han tabte til Simone Lange fra SPD, som blev bakket op af et tysk forbund af SPD, CDU og De Grønne - altså et tysk for-

Flensborgs danske overborgmester Simon Faber ønsker Simone Lange fra SPD tillykke med sejren ved overborgmestervalget.

Foto: Lars Salomonsen, Flensborg Avis.

I dagene 10.-12. juni var der danske årsmøder i Sydlesvig.

bund overfor den enlige danske kandidat. Simone Lange vandt allerede i valgets første runde med 51,4% af stemmerne overfor Simon Faber med 22,8%. Valgdeltagelsen var ikke højere end 31%, som dog var en lille stigning i forhold til valget i 2010.

Simon Faber var en solstrålehistorie, som ofte blev brugt som symptom på det dansk-tyske grænseland som model, når en dansksindet

sydslesviger kunne blive tysk borgmester. Det gælder desværre ikke længere. Tværtimod gik alle de tyske partier i samlet front mod den danske kandidat - også De Grønne.

Simone Lange, som virker meget tiltalende og iflg. Simon Faber førte en sober valgkamp, tiltræder først stillingen som overborgmester i Flensborg i januar 2017. ■

Hvorhen?

Rolf Larsen: *'Hvorhen? - Aabenraa-skibenes sejlads på verdenshavene'*. Museum Sønderjylland - Kulturhistorie Aabenraa 2015. 462 sider, ill. Pris: 500 kr.

1800-tallets midte er ubetinget Aabenraa-søfartens storhedstid forbundet med sejlads på fjerne eksotiske destinationer og smukke sejlskibe. Vi har hidtil haft et godt kendskab til antallet af skibe og deres ejere, men hvor sejlede de hen? Det spørgsmål har Rolf Larsen sat sig for at undersøge. Resultatet er blevet bogen *'Hvorhen? - Aabenraa-skibenes sejlads på verdenshavene'*, en moppedreng på 462 sider.

Det er ikke prosa, men en tabeloversigt over hvert skib, dets ejerforhold, og hvor det sejlede hen i første halvdel af 1800-tallet frem til 1864. Her kan man få oplysninger om skibenes ankomst, hvor de kom fra, deres indgående ladning, afgang, destination og udgående ladning. Grundstammen i oversigten er de såkaldte konsulatskibslister, dvs. de lister, som konsulaterne hver måned skulle sende til kommercekollegiet i København suppleret med skibslister og andre kildegrupper som bl.a. sundtoldsregnskaberne, algierske søpasprotokoller m.m.

Det er et fantastisk materiale, som Rolf Larsen har gjort tilgængelig for en bred kreds af skibsfartsinteresserede, som gør det muligt at stille en lang række spørgsmål om søfarten i Aabenraa, der rækker videre end titlens *'Hvorhen?'* Hvad sejlede de med? Hvor stor var besætningen, og på hvilke tidspunkter af året sejlede skibene? Listerne er imidlertid langt fra komplette. Der er huller i såvel konsulatskibslisterne som i skibenes destinationer, ligesom vi sjældent får oplysninger om lastens størrelse. Det svækker materialets brugbarhed, men ikke den fortjenstfulde indsats, som Rolf Larsen har lagt for dagen. kf

Hestevogne på landet

Per Ole Schovsbo: *'Hestevogne på landet'*. Museum Sønderjylland - Slesvigske Vognsamling, Haderslev 2015. 272 sider, ill. Pris: 195 kr.

Per Ole Schovsbo har gennem en menne-skealder været optaget af at dokumentere den stive arbejdsvogns historie og betyd-

ning i landbosamfundet fra jernalderen til nutiden. Forfatteren har igennem hele sit professionelle virke forsket i landtransportens forskellige facetter og har udgivet en lang række videnskabelige værker og artikler om emnet. Han blev i 1987 dr. phil. på en afhandling om *'Oldtidens vogne i Norden'*, hvor han beskæftiger sig med forløberer for den stive arbejdsvogn, som vi siden kender den.

I nærværende udgivelse giver han en grundig beskrivelse af vogntypen, dens udbredelse og forskellige anvendelsesmuligheder med fokus på den sidste del af dens funktionsperiode. Vogntypen sammenholdes med de andre typer af affjedrede hestevogne, som vandt indpas i samme periode. Den stive arbejdsvogn gik først endeligt af brug efter Anden Verdenskrig med traktorerens indtog og hestens forsvinden ud af landbruget.

Bogen *'Hestevogne på landet'* er opbygget i seks kapitler, hvor det første - landet, håndværket og kilderne - giver overblik og pædagogisk baggrundsviden om emnet. Her er der bl.a. nyttige afsnit om kildegrundlaget, om håndværksfagene og om de forskellige vogndeles benævnelser. I de følgende tre kapitler beskæftiger Schovsbo sig med landbrugsvogne i henholdsvis første halvdel af det 19. århundrede, anden halvdel af det 19. århundrede og første halvdel af det 20. århundrede. I kapitlerne fremlægger han en betydelig mængde kilde-tekster, som efterfølgende analyseres og sammenholdes med andet kildemateriale. Han fremlægger både kendt såvel som ikke tidligere benyttet kildemateriale. Eksempelvis gengives de afsnit hos Begtrup og fra Landhusholdningsselskabets amtsbeskrivelser, som omhandler landbrug og agerdyrking fra første halvdel af det 19. århundrede. I de følgende kapitler gengives også lokalhistoriske optegnelser, tegninger og ikke tidligere publicerede beskrivelser, som er med til at underbygge vores viden om arbejdsvogne på landet. I de afsluttede grundige analyser demonstrerer Schovsbo sit indgående kendskab til kilderne og sin store viden om emnet. Bogen rundes af med et kapitel, som ser de forskellige danske variationer af den stive arbejdsvogn i en større europæisk sammenhæng.

'Hestevogne på landet'

først og fremmest til den lidt mere kyndige og interesserede læser, men kan dog anbefales til alle, der er optaget af landbohistorie. Bogen er fagligt meget velfunderet, og sine steder overvældes man næsten af de mange oplysninger og tekniske detaljer om vognteknologi. Der er dog tale om en ganske velskrevet bog, og som læser bliver man hjulpet godt på vej af gode illustrationer og de mange nyttige ordforklaringer, som ledsager teksten.

Peter Bavnhøj

Saxo og danskheden

Adam Wagner: 'Danskhed i middelalderen'. Munch & Lorenzen 2015. 324 sider. Pris: 300 kr.

Det har i de senere årtier været lidt af et dogme inden for historieskrivningen, at fædrelandskærlighed og nationalfølelse er et 'moderne' fænomen, der opstod i slutningen af 1700-tallet og først udvikledes i løbet af 1800-tallets første halvdel. Det kan undre, så meget mere, som der i hvert fald siden 1100-tallet har kunnet påvises klare eksempler på en dansk nationalfølelse.

For at gøre dette tydeligt har magister Adam Wagner foretaget en yderst grundig undersøgelse af Saxos forhold til det nationale, hvor han gennem talrige eksempler og ved at angribe problemet fra mange forskellige sider påviser, at den latinskrivende historiefortæller helt tydeligt opfatter sig som dansk, og at der ligger en dansk national holdning bag hans beretninger. Danmark er et klart defineret begreb hos Saxo, der omtaler det som "vort land", krigsmagten som "vore styrker", og kongen som "vor konge". Erobrede områder medregnes ikke til "Danmark", men omtales som eksterne områder. Der er en klar forskel på "os" og "dem". Han er stolt, når danske udfører store og ædle bedrifter, ligesom han føler sorg og ikke mindst skam, når danske viser fejhed eller svigter deres ord.

Antallet af eksempler er så mange og så overbevisende, at der ikke kan være nogen tvivl om, at følelsen af et nationalt tilhørsforhold og en kærlighed til fædrelandet har været bærende for Saxo og de kredse, han færdedes i, og som han skrev for. Og som han siger i fortalen: "Eftersom andre folkefærd plejer at sætte en ære i de bedrifter, de

har udført, og at have glæde af at mindes deres forfædre, kunne Danmarks ærkebisshop Absalon, som altid brændte af iver efter at forherlige sit fædreland, ikke finde sig i, at danskerne skulle sværte et sådant mindeskrift og berømmeligt eftermæle". (Winkel Horns oversættelse). Tydeligere kan det vel ikke siges.

Wagner har endvidere undersøgt Svend Aggesens Krønike, Roskildekrøniken og Ælnoths Krønike, der alle er skrevet før Saxo, og i dem fundet en tydelig national grundtone. En dansk nationalfølelse har altså været kendt længe før Saxo. At den fortsat eksisterede i de kommende århundreder, ses af bl.a. Ryd Klosters Årbog, afsluttet sidst i 1200-tallet, og Klagedigtet fra 1329. Endelig kan også Laurids Koks 'Dannevirkeviser' fra omkring 1690 fremhæves som eksempel på en klar dansk nationalfølelse.

Når moderne historikere hævder, at nationalfølelse er noget relativt nyt, som oven i købet i dagens "globaliserede tidsalder" gøres til noget suspekt, kan det kun skyldes, at de ikke har læst Saxo eller forstået, hvad han skrev.

H.E. Sørensen

Sydslesvigske digtere

Signe Andersen, Maike Lohse og Erik Jensen (red.): 'Sydslesvig Antologi. Lyrik og prosa'. Forlaget Neffen, Tønder 2015. 128 sider. Pris: 100 kr.

Ordet 'antologi' er græsk og betyder 'en udvalgt buket', og det er en udmærket betegnelse for denne appetitvækker til den sydslesvigsk danske skønlitteratur. Der er eksempler fra ikke mindre end 22 forfatterskaber, nogle meget store som Willy-August Linnemann og andre som Inge Høken ganske små. Der er kun medtaget skønlitteratur, hvilket betyder, at væsentlige skildringer som f.eks. Bøgh Andersens, Franz Wingenders og Rolf Dieter Erbsts erindringer ikke er præsenteret, selv om de er væsentlige bidrag til sydslesvigsk fortællekunst.

Antologien dækker et århundrede - fra Martha Ottosens skuespil 'Fædrenes jord' fra 1913 til Finn Egeris Petersens roman

Júliana Sveinsdóttir - mellem Island og Danmark

Af Anne Blond

DET KRÆVEDE BETYDELIGE ofre og en vilje ud over det sædvanlige at gøre karriere som billedkunstner for en islandsk pige født i 1889 på de barske og vindombruste Vestmannaøer. Men udstillingen 'Júliana Sveinsdóttir - mellem Island og Danmark' på Kunstmuseet i Tønder viser, at det kunne lade sig gøre.

Júliana Sveinsdóttir forlod sit hjemland som 19-årig med faderens økonomiske underhold og formaning "Er en Ting værd at gøre, er den ogsaa værd at gøre godt!" i bagagen. Rejsen gik til København, hvor hun dimitterede fra Akademiet i 1917 som kun den anden kvindelige islandske kunstner nogensinde. Første Verdenskrig havde budt hende økonomiske kvaler, så da hun tilfældigt så en gammel væv hos en veninde, begyndte hun at væve for at øge sin indtjening. Vævning blev hun med årene så dygtig til, at hun høstede international hæder for et ryatæppe i form af en guldmedalje på den sagnospundne Milano Triennale i 1951. Her repræsenterede hun Danmark, hvor hun da også boede det meste af sit liv. Men hun glemte aldrig hjemlandet Island, hvor hun malede hver sommer, og hun forblev da også "mere islandsk end noget andet menneske" ifølge hende selv.

Island var hendes betydeligste inspirationskilde, når det gjaldt maleriet. Igennem et halvt århundrede bearbejdede hun indtrykkene fra det islandske landskab. Først i nationens tjeneste i nationalromantiske stem-

ningsbilleder og til sidst i nærmest rene abstraktioner, hvor blokke af farver lader konturerne af et tyst klippe-landskab ane under skiftende vejrlig forhold. Også portrætter mestrede hun, herunder mere end 20 selvportrætter, hvor hun inviterede beskueren indenfor til en hudløs ærlig snak om det at være kvindelig billedkunstner og om at aldres og forfalde.

Júliana Sveinsdóttir blev aldrig gift, fik aldrig børn og led hele livet igennem under at have forladt sit hjemland Island til fordel for Danmark. Disse ofre var hun nødt til at bringe for at kunne blive professionel billedkunstner. Hun knoklede sig til en position i det danske kunstliv, bl.a. gennem Kvindelige Kunstneres Selskab samt gennem flere udvalgs- og bestyrelsesposter. Derudover deltog hun på adskillige større og mindre gruppeudstillinger i ind- og udland, og opnåede da også enkelte soloudstillinger i såvel Island som i Danmark.

Som en kunstner, der både fysisk og åndeligt levede imellem to nordiske lande, og som blev inspireret af dem begge, er hun en fremtrædende repræsentant for et 'internordisk' visuelt udtryk.

Udstillingen i Tønder rummer både et udvalg af hendes tekstile produktion såvel som malerier fra hendes forskellige motivgrupper, herunder overvejende landskaber fra Island. Udstillingen blev åbnet den. 17. september af den islandske forfatter Einar Már Guðmundsson.

Arkæologi Haderslev

11. jun. - 23. okt. 'Breaking News' - Pressebilleder fra 1864-krigen, som de kunne ses i danske og udenlandske aviser.

10. sep. - 23. okt. 'Skatten fra Petersborg' - Landsbyen ved Urnehoved Tingsted er blevet grundigt undersøgt med metal-detektor af Sønderjyllands Amatørarkæologer, og det gav pote!

Cathrinesminde Teglværk

31. maj - 30. okt. 'Kellinghusen - en flække og dens fajance'.

Oldemorstof, Bov

29. apr. - 31. okt. 'Russiske krigsfanger på landet i Sønderjylland 1914-1918'.

Kunstmuseet Brundlund Slot

14. maj - 23. okt. 'Forsvindingspunkter - Karin Lind'.

Sønderborg Slot

Fra 18. jun. Ny permanent udstilling om slottets historie. Udstillingen om Sønderborg Slots historie gennemgår en total fornyelse. Hele rummet får en ny indretning, der kommer nye tekster og billeder, og der vises mange flere genstande end før. Der kommer et touch board, så man kan gå på opdagelse i renæssanceslottet.

Kulturhistorie Tønder

3. jun. - forår 2017 Kniplinger fra den kvindelige kniplingshandler Anna Botilla Winther fra Bredebro.

8. okt. - 30. dec. S.O.S.-Strikkede Olmer Striber - Strik med inspiration fra de stribemønstre, som fortidens olmerdugsydner og -bolstre har i smukke røde, blå og hvide farver.

Drøhses Hus, Tønder

1. apr. - 23. dec. 'Kniplinger fra Sønderborg Slot'.

1. apr. - 23. dec. 'Fra storhed til forfald' - Om kniplingshistorie i Vest-sønderjylland fra 1600-tallet til 1800-tallet.

1. apr. - 23. dec. 'I tråd med tiden' - Kniplingshistorie fra 1900 til i dag.

Højer Mølle

19. mar. - 31. okt. 'Det daglige brød' - Mel, brød og bagning gennem 2000 år.

Kunstmuseet i Tønder

17. sep. - 15. jan. 2017 'Absolut stilhed' - Júlíana Sveinsdóttir.

Bliv løbende opdateret på

fortsat fra side 235

'Broderskab', der kom i 2012. De fleste pro-sastykker er uddrag af romaner som Linne-manns 'Bogen om det skjulte ansigt', Hel-muth Leckbands erindringsroman fra fan-genskabet i Rusland 'Krigsfangelazaretten i Tasmanskajagaden', Karin Johannsen-Boj-sens 'Regnbuelandet' og Annegret Fried-richsens psykologiske spøgelseshistorie 'Porcelænskvinden'. Af Jacob Kronika brin-ges en novelle, og lyrikere som Aksel Lieb, Hermann Liebers og Gerhard Ernst m.fl. præsenteres med eksempler på deres digte, mens dialektdigterne Sigfred Andresen og Walter Christiansen er repræsenteret med henholdsvis en anekdotisk fortælling og et digt.

Det kan undre, at Hans Peter Jacobsen, der skrev den væsentlige roman 'Peter No-gensen', ikke er medtaget, ligesom også ly-rikeren Johannes Lund Bundgaard er ude-ladt, men alt i alt må man sige, at udvalget giver en udmærket og ganske dækkende præsentation af Sydslesvigs dansksprogede litteratur i det sidste århundrede.

H.E. Sørensen

Tyske flygtninge

Svend Bach: 'Om de tyske flygtninge i Dan-mark 1945-1949. Opgør med en myte'.
Redaktion Keld Thor Pedersen. Museet for Varde By og Omegn, 2015. 118 sider, ill.
Pris: 125 kr.

Da Det tredje Rige var ved at bryde sam-men i begyndelsen af 1945, strømmede millioner af tyske civile mod vest. De flyg-tede fra krigshandlingerne og i velbegrun-det rædsel for Den røde Hærs hævntrøst. Næsten 250.000 havnede i Danmark. De fleste ankom i månederne og ugerne op til Befrielsen under umenneskelige forhold i overfyldte skibe. Mange døde under trans-porten eller umiddelbart efter ankomsten af strabadserne, herunder mange børn. I alt 7.859 flygtningebørn døde, heraf 4.132 før Befrielsen den 5. maj 1945, og resten efter - de fleste (2.408) inden 30. juni 1945. Her-efter faldt dødeligheden drastisk.

Det lægelige tilsyn med flygtningene

blev indtil den tyske kapitulation den 5. maj 1945 varetaget af tyske læger, derefter af danske. Før kapitulationen indgik dan-ske lægers eventuelle behandling af flygt-ningene desuden som et forhandlingsele-ment, for at lægge pres på tyskerne for at få transporteret danske kz-lejrfanger hjem, inden de døde af sult, sygdom og udmat-telse. Den var endvidere påvirket af den tyske terror i landet, der navnlig rettede sig imod danske læger, fordi de tyske dødspa-truljer mente, at lægerne hjalp modstands-bevægelsen.

Danmark ville meget gerne returnere flygtningene til Tyskland igen så hurtigt som muligt efter Befrielsen, men den briti-ske besættelsesmagt i Tyskland lod forstå, at det sønderbombede land ikke kunne tage imod dem. Under tidligere minister Johannes Kjærbøl blev der derfor opbygget en flygtningeadministration, der lod op-føre store flygtningelejre over hele landet. Den sidste tyske flygtning forlod Danmark i 1949.

I 1999 vakte lægen Kirsten Lylloff opsigt med en historisk ph.d.-afhandling, offent-liggjort i Historisk Tidsskrift. Afhandlingen beskæftigede sig med den danske stats, be-folknings og ikke mindst lægers behand-ling af de tyske flygtninge og stillede pole-misk spørgsmålet: "Kan lægeløftet grad-bøjes?" Hendes afhandling var båret af me-get stærk moralsk indignation og væsent-ligt mindre forståelse for historisk kontekst. Hun rettede en anklagende finger mod det danske folk, hele flygtningeadministrati-onen i almindelighed og den danske læge-stand i særdeleshed.

Denne lille bog er en direkte reaktion på Lylloffs afhandling og polemiserer stærkt imod Lylloffs forskning, som afvises med talrige eksempler. Forfatterens, nu afdøde Svend Bachs, far Oluf Bach var i efterkrigs-årene undervisningsinspektør under flygt-ningeadministrationen i de tyske flygtninge-lejre - og senere adjunkt ved Sønderborg Statsskole. Det er forfatteren meget magt-påliggende at korrigere og nuancere det bil-lede, som Lylloff har givet af begivenhe-derne. Det lykkes udmærket.

René Rasmussen

GRÆNSEFORENINGEN

FOR EN ÅBEN DANSKHED

- Demokrati, ytringsfrihed og ligestilling gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

**Du er velkommen til at kontakte
din lokale formand/kontaktperson:**

Povl Solmer Frank
Svanevej 4
6500 Vojens

Kirsten Fanø Clausen
Brobølvej 7, Blans
6400 Sønderborg

Jens Andresen
Sølstedgårdvej 5
6240 Løgumkloster

Andreas Brandenhoff
Vollerupvej 45
6392 Bolderslev

Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Tlf. + 45 33 11 30 63 • info@graenseforeningen.dk • www.graenseforeningen.dk

Asylsituationen i Sønderjylland lige nu

Af Barbara Krarup Hansen

SØNDERJYLLAND ER LIGE NU hjemegn for mange syriske og andre nationaliteter af asylansøgere, der bor på et af de forskellige typer af asylcentre i landsdelen. Lige nu er der indkvarteret 2.508 asylansøgere fordelt på elleve asylcentre, men tallene ændres hele tiden.

Udlændingestyrelsen har udliciteret driften af nogle asylcentre i Danmark til udvalgte kommuner, heriblandt Tønder Kommune, der driver asylcentre i tre kommuner hhv. Tønder, Aabenraa og Esbjerg kommune.

Den anden driftsoperatør i Sønderjylland er Jammerbugt Kommune, der er driftsoperatør på opholds- og modtagecentre i Haderslev, Sønderborg og Nordborg.

I 2014 åbnede Jammerbugt Asylafdeling asylcentre i fire sønderjyske kommuner: Tønder, Aabenraa, Haderslev og Sønderborg. I dag har Jammerbugt Asylafdeling asylcentre i Sønderborg og Nordborg, klassificeret som opholdscentre, hvor der bor familier, par og enlige. Desuden driver de Haderslev Beredskab, også et opholdscenter med bl.a. en teltlejr. Haderslev Sygehus drives i samarbejde med Røde Kors og er et modtagecenter, hvor familier med børn, par og enlige bor kortvarigt, inden de flytter videre til et opholdscenter. Røde Kors står for den medicinske modtagelse i sundhedsklinikken, børnehaver, skole, klub samt indkvartering.

I Jammerbugt Asylafdelings centre er der p.t. indkvarteret i alt 1.552 beboere, inkl. beboerne på det center, der

drives i samarbejde med Røde Kors. Disse beboere kommer primært fra Syrien, Iran og Afghanistan.

Tønder Kommune overtog i august 2015 driften af opholdscentrene i Tønder og Aabenraa kommune og danner afdelingen AsylSyd. I dag er der p.t. syv asylcentre: Fem opholdscentre beliggende i Toftlund, Uge, Bolderslev, Løgumkloster og Hviding, samt to børnecentre beliggende i Toftlund og Tønder for uledsagede mindreårige. Lige nu er det udelukkende drenge i alderen 12-17 år, som er ankommet alene til Danmark uden forældre eller værge. I AsylSyd er der p.t. indkvarteret 956 beboere, og de største grupper af nationaliteter er syrere, afghanere og statsløse.

Begge operatører har ansat netværks- og aktiveringsmedarbejdere, der organiserer og planlægger i forhold til forskellige opgaver og instanser i det omkringliggende samfund og det sønderjyske nærmiljø. Det drejer sig om alt fra kontakt til Dansk Flygtningehjælp til kommunen vedr. planlægning af flytning ud i kommunen. Sundhedsfagligt personale på center-klinikker er det praksisnære tilbud, der dagligt udgør det medicinske og sundhedsfremmende tilbud til samtlige beboere. Administrativt personale organiserer voksenskoletilbud, skole og undervisning til skolebørn samt fritidsaktiviteter for alle aldersgrupper, så alle beboere uanset alder kontinuerligt forberedes og 'uddannes' til at genoptage livet uden for et asylcenter - et sted i Danmark eller tilbage i deres hjemland. ■